

Leefstijl

Sociaal-emotionele vaardigheden
voor het primair onderwijs

Handleiding groep 6

Colofon

Uitgeverij: Uitgeverij Edu'Actief b.v. Meppel
Auteurs: Odile van Eck, Sabien Onvlee
Redactie: Uitgeverij Edu'Actief b.v. Meppel
Inhoudelijke redactie: Marleen Blokhuis
Advies en media-educatie: Dr. Martine F. Delfos,
Advies: Dr. Clementine van Eck en Delano Mc Andrew
Vormgeving: Van der Eijk Grafisch Ontwerp
Illustraties: Bart Kranenburg, Mirèn van Alphen
Drukwerk: Scan Laser, Zaandam

Docentenhandleiding Leefstijl voor primair onderwijs groep 6

Feedback

Corinne Boswijk
 Bas Wesseling
 Heinnie Kieft
 Hilde Teunen
 Marry van der Aa
 Rianne Vervoorn

Met dank aan:

St. Willibrordusschool, Bakel
 Rehobothschool, Nijkerk
 Stoklandschool, Son en Breugel
 De Korenaar, Eindhoven
 De Letterbeam, Heerenveen
 Het Kompas, Heerenveen
 De Uilenbrink, Veghel

ISBN: 978 90 3720 706 4

NUR: 194

Trefwoord: leermiddelen; sociaal-emotionele ontwikkeling primair onderwijs

Copyright © 2011 Uitgeverij Edu'Actief b.v. Meppel
 Postbus 1056
 7940 KB Meppel
 Tel.: 0522-235235
 Fax: 0522-235222
 E-mail: info@edu-actief.nl
 Internet: www.edu-actief.nl

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
 No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Handleiding groep 6

Inhoud handleiding groep 6

Thema 1	De groep? Dat zijn wij!	85
Les 1	Hier zijn we weer!	87
<i>Activiteiten</i>	1. Noem een naam, of ik zit!.....	90
	2. Waar gaat deze les over?	90
	3. Bingo	90
	4. Puzzel met je naam.....	91
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Dit ben ik!	92
Les 2	Samenwerken	93
<i>Activiteiten</i>	1. Stickerspel.....	96
	2. Waar gaat deze les over?	96
	3. Ballonnetje hoog houden	96
	4. 1 tekening, 2 tekenaars	97
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Hoe houd je rekening met elkaar?	97
<i>Media-educatie</i>	Samen of alleen	97
Les 3	In de weer met de sfeer	99
<i>Activiteiten</i>	1. Krokodil, olifant en goudvis.....	102
	2. Waar gaat deze les over?	103
	3. Is school leuk?	103
	4. In de weer met de sfeer	103
	5. Zo zijn onze afspraken	104
<i>Verwerking en afronding</i>	6. Afgesproken en opgeschreven	104
Les 4	Ik voor jou, jij voor mij	105
<i>Activiteiten</i>	1. Op vrienden kun je leunen.....	108
	2. Waar gaat deze les over?	109
	3. Ik voor jou, jij voor mij	109
	4. Vrienden maken	109
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Een kaart voor mijn vriend(in)	110
<i>Media-educatie</i>	Game je alleen?	110
<i>Kopieerblad 1</i>	Een kaart voor mijn vriend(in).....	111

Thema 2	Praten en luisteren.....	113
Les 1	Goed (zo!) luisteren	115
<i>Activiteiten</i>	1. Konijn of olifant gezien?	118
	2. Waar gaat deze les over?.....	119
	3. Wat heb je gehoord?	119
	4. Goed (zo!) luisteren.....	119
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Het luisterspel	120
<i>Media-educatie</i>	Teken het nieuws	120
<i>Kopieerblad 1</i>	Het luisterspel	121
Les 2	Begrijp je mij?	123
<i>Activiteiten</i>	1. Waar het om gaat.....	126
	2. Waar gaat deze les over?.....	126
	3. Is dit duidelijk?.....	126
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Begrijp je mij?	128
Les 3	Zien, horen en denken.....	129
<i>Activiteiten</i>	1. Wat hoor je?	132
	2. Wat zie je?.....	132
	3. Luister eens naar dit verhaal.....	132
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Feit of mening?	133
	5. Waar ging deze les over?	134
<i>Kopieerblad 1</i>	Wat hoor je?	135
Les 4	Dat geloof je toch niet?	137
<i>Activiteiten</i>	1. Zo was het toch?.....	140
	2. Waar gaat deze les over?.....	140
	3. Heb je 't al gehoord?.....	140
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Roddel niet over mij!.....	140
	5. Dat geloof je toch niet?.....	142
	Extra: De 'stop-de-roddel-rap'	142
<i>Media-educatie</i>	Dat is Privé.....	142
<i>Kopieerblad 1</i>	Zo was het toch?.....	143

Thema 3	Ken je dat gevoel?	145
Les 1	Van binnen en van buiten.....	147
<i>Activiteiten</i>	1. De bus.....	150
	2. Waar gaat deze les over?.....	150
	3. Van binnen en van buiten.....	150
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Dat voelt zo	151
Les 2	Spijt als haren op je hoofd.....	153
<i>Activiteiten</i>	1. Ken je deze uitdrukking?	156
	2. Waar gaat deze les over?.....	157
	3. Dat spijt me!	157
	4. Wat zou jij doen?	157
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Spijt als haren op je hoofd	158
<i>Kopieerblad 1</i>	Ken je deze uitdrukking?.....	159
Les 3	Lachen, gieren, brullen.....	161
<i>Activiteiten</i>	1. Lach niet!.....	164
	2. Waar gaat deze les over?	164
	3. Lachen, gieren, brullen.....	164
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Lachen is gezond	165
	Extra: Knecht Knolle	165
<i>Media-educatie</i>	Lachen op TV	166
Les 4	Jaloers of zo?	167
<i>Activiteiten</i>	1. Knipoogje.....	170
	2. Waar gaat deze les over?	170
	3. Instapverhaal	170
	4. Jaloers of zo?	171
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Wat doe je eraan?	171
	6. Een kaart als spiegel	171
<i>Media-educatie</i>	Photoshoppen	172

Thema 4	Ik vertrouw op mij!	173
Les 1	Mijn persoontje	175
<i>Activiteiten</i>	1. Over identiteit	178
	2. Waar gaat deze les over?	178
	3. Mijn persoontje	178
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Paspoort alstublieft!	179
<i>Media-educatie</i>	Wie ben je op het web?	179
Les 2	Met de meeste hoogachting	181
<i>Activiteiten</i>	1. ff ruilen?	184
	2. Waar gaat deze les over?	184
	3. Met de meeste hoogachting	184
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Ik ben, ik kan, ik wil, ik heb ...	185
	Extra: De sterren van groep zes	186
<i>Kopieerblad 1</i>	Beroemdheden	187
<i>Kopieerblad 2</i>	Ik ben, ik heb, ik kan, ik wil	188
Les 3	Stapje voor stapje	189
<i>Activiteiten</i>	1. Hang de clown uit	192
	2. Waar gaat deze les over?	192
	3. Wat een misser!	192
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Vallen en opstaan	193
	5. Hang de clown uit - vervolg	193
<i>Media-educatie</i>	Computerfouten	193
Les 4	Wie ik niet kan missen	195
<i>Activiteiten</i>	1. Blind vertrouwen	198
	2. Waar gaat deze les over?	199
	3. Wie ik niet zou willen missen	199
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Blijk van waardering	200
<i>Media-educatie</i>	Een mens is geen computer	200

Thema 5	Allemaal anders, iedereen gelijk.....	201
Les 1	Jij mag niet meedoen!.....	203
<i>Activiteiten</i>	1. Het geheim van de Mocassanen.....	208
	2. Waar gaat deze les over?.....	208
	3. Jij mag niet meedoen!.....	208
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Als je er niet bij mag horen.....	209
	Extra: Kringmassage.....	209
<i>Media-educatie</i>	Deel de muis.....	210
Les 2	Nee zeggen moet je durven.....	211
<i>Activiteiten</i>	1. Geen ja, geen nee.....	214
	2. Waar gaat deze les over?.....	214
	3. Nee zeggen moet je durven.....	214
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Ja of nee?.....	215
	5. Eén minuutje.....	215
	Extra: Zingen onder groepsdruk.....	215
<i>Media-educatie</i>	Nee per computer.....	216
Les 3	Ruzie!.....	217
<i>Activiteiten</i>	1. Laat zakken die stok.....	220
	2. Waar gaat deze les over?.....	221
	3. Ruzie!.....	221
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Rosa stond niet op.....	221
	5. Het ruzie-los-je-op-blad.....	222
<i>Media-educatie</i>	Ruzie op de computer.....	222
<i>Kopieerblad 1</i>	Het ruzie-los-je-op-blad.....	223
Les 4	Leven met een lichamelijke beperking.....	225
<i>Activiteiten</i>	1. Waar gaat deze les over?.....	228
	2. Lastig hè? Of niet?.....	228
	3. Wat zou jij doen als ...?.....	228
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Leven met een beperking.....	229
	Extra: Trefbal met een handicap.....	229
<i>Media-educatie</i>	Doof of blind.....	229

Thema 6	Lekker gezond.....	231
Les 1	Gezond van binnen	233
<i>Activiteiten</i>	1. Met kloppend hart.....	236
	2. Waar gaat deze les over?.....	236
	3. Binnenstebuiten.....	236
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Hoe blijf je gezond?.....	238
	Extra: Het drieminutenspel.....	238
<i>Kopieerblad 1</i>	Hersenen.....	239
<i>Kopieerblad 2</i>	Longen en hart.....	240
<i>Kopieerblad 3</i>	Maag.....	241
<i>Kopieerblad 4</i>	Lever	242
<i>Kopieerblad 5</i>	Nieren.....	243
<i>Kopieerblad 6</i>	Darmen.....	244
<i>Kopieerblad 7</i>	Welk orgaan hoort erbij?.....	245
Les 2	Lekker gezond.....	247
<i>Activiteiten</i>	1. Waar gaat deze les over?.....	250
	2. Lekker gezond.....	250
	3. Wat eten we vandaag?.....	250
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Gezond?.....	251
	Extra: Een kookhoek	252
<i>Media-educatie</i>	Wordt er gegeten in computerspelletjes?.....	252
Les 3	Narcissus.....	253
<i>Activiteiten</i>	1. In de knoop, uit de knoop	256
	2. Waar gaat deze les over?.....	256
	3. Mail naar Maartje, schrijf aan Koos.....	256
	4. Narcissus.....	257
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Liefde is	257
<i>Media-educatie</i>	Alles is liefde	257
Les 4	De laatste les	259
<i>Activiteiten</i>	1. Trepak.....	262
	2. Waar gaat deze les over?.....	262
	3. De laatste les van dit jaar	263
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Zo kan het ook	263
<i>Kopieerblad 1</i>	Trepak	264

Thema 1 **De groep? Dat zijn wij!**

Les 1 **Hier zijn we weer!**

Samen plezier maken en elkaar beter leren kennen.

Achtergrond voor leerkrachten

In dit eerste thema besteden we tijdens de vier leefstijllessen aandacht aan de sfeer in de groep. Als de sfeer goed is, voelen kinderen zich in de klas op hun gemak. Vaak zullen kinderen die niet van school(vakken) houden toch met plezier naar school komen als ze goed contact hebben met de leerkracht en hun klasgenoten. Omgekeerd geldt natuurlijk hetzelfde: kinderen die leren leuk vinden, maar zich niet prettig voelen in de groep, komen waarschijnlijk met tegenzin naar school. Een goed functionerende groep heeft een positieve invloed op de persoonlijke ontwikkeling van ieder kind afzonderlijk en zal de creativiteit van de groep in zijn geheel vergroten.

In de eerste les van het nieuwe schooljaar staat de (hernieuwde) kennismaking met elkaar en de leerkracht centraal. Ook al kennen sommige kinderen elkaar al, ze kunnen altijd meer van elkaar te weten komen. Iedereen is uniek en heeft zo zijn eigen redenen om zich op een bepaalde manier te gedragen. Als je elkaar beter kent, heb je meer begrip voor elkaars reacties en wordt het onderlinge contact beter.

Plezier maken is een belangrijk doel op zich. Als kinderen merken dat ze samen 'lol' kunnen maken, ontstaat er eerder een gevoel van onderlinge verbondenheid. Het lijkt misschien een open deur, maar voor het groepsgevoel is het van belang dat iedereen de naam van de anderen kent en ook weet hoe alle namen worden uitgesproken.

Het woordenmonster

Gebruik het Woordenmonster als volgt: bevestig een A4-tje in de buik van het monster. Nieuwe woorden schrijft u in de buik van het beest. Gebruik deze woorden regelmatig, zodat ze bekend(er) worden. Voeg nieuwe woorden toe en vervang na verloop van tijd de (bekende) woorden door een nieuw A4-tje in de buik van het monster te bevestigen. De achterliggende gedachte bij het woordenmonster is dat het de woordenschat van de kinderen helpt te vergroten.

Lesdoel

Kinderen:

- maken samen plezier en leren elkaar beter kennen.
- staan stil bij persoonlijke veranderingen.

Overzicht lessuggesties

Activiteiten

1. Noem een naam, of ik zit!

Een reactiespel. Kinderen noemen namen van klasgenoten.

2. Waar gaat deze les over?

3. Bingo

Een spel. Kinderen zoeken naar wat ze gemeenschappelijk hebben.

4. Puzzel met je naam

Een opdracht uit het werkboek. Kinderen verzinnen met letters uit hun eigen naam woorden die bij hen passen.

Verwerking en afronding

5. Dit ben ik!

Een opdracht uit het werkboek. Kinderen beantwoorden vragen over zichzelf.

Woordenmonster

Thuiswerk

Materiaal

Voor activiteit 4:

- Werkboek.

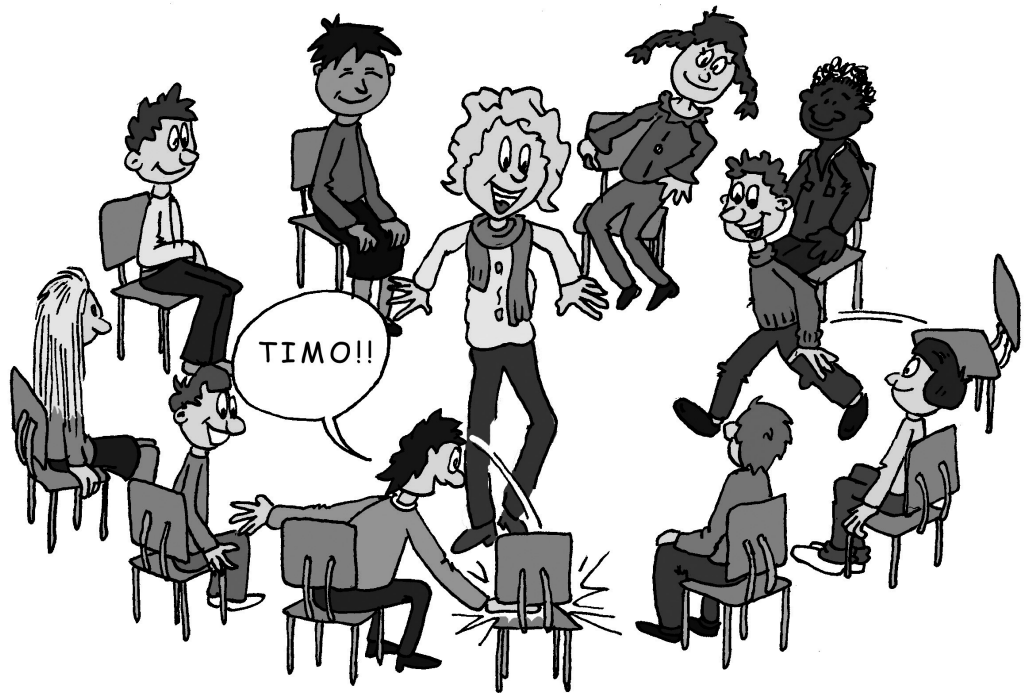
Voor activiteit 5:

- Werkboek.

Lessuggesties Activiteiten

1 Noem een naam, of ik zit!

Een reactiespel. Kinderen noemen namen van klasgenoten.

De kinderen zitten in een kring. Eén stoel is leeg. U staat in het midden van de kring. Het kind dat links naast de vrije stoel zit, slaat met de rechterhand op de lege stoel en noemt de naam van een kind uit de kring. Dat kind gaat op de lege stoel zitten. Nu is er een andere stoel leeg. Het kind links van deze lege stoel slaat weer met de rechterhand op de lege stoel en noemt de naam van een ander kind. Herhaal dit een aantal keren tot het principe duidelijk is. Ga nu verder op de hierboven beschreven wijze, maar probeer zelf op de lege stoel te gaan zitten vóórdat het kind links van de lege stoel met de hand op de stoel slaat en een naam noemt. Als dat lukt, komt dit kind in het midden te staan. Het spel gaat nu verder, waarbij het kind in het midden steeds probeert op de lege stoel te gaan zitten voordat er een naam genoemd is door het kind links van deze lege stoel.

2 Waar gaat deze les over?

'In deze les kijken we of we nog meer van elkaar te weten kunnen komen. Want ook al kennen jullie elkaar al jaren, toch ben je ieder schooljaar weer een beetje anders. Je kunt misschien dingen die je eerst nog niet kon en je vindt misschien andere dingen leuk.'

3 Bingo

Een spel. Kinderen zoeken naar wat ze gemeenschappelijk hebben.

Kinderen zitten of staan in tweetallen naast elkaar. Ze wisselen eigenschappen of voorkeuren met elkaar uit. Bijvoorbeeld een sport, een tv-programma waar ze naar kijken, enzovoort. Als ze vijf dingen hebben gevonden die ze allebei hebben of doen, roepen ze: 'Bingo!' Ze vertellen aan de klas welke dingen ze gevonden hebben.

Hierna worden willekeurige viertallen gemaakt. De kinderen gaan bij elkaar staan en wisselen weer eigenschappen uit. Het groepje dat als eerste vijf overeenkomsten heeft gevonden, roept weer 'Bingo!' en vertelt welke gemeenschappelijke dingen ze gevonden hebben. Vervolgens worden groepen van acht gemaakt.

Probeer tot slot om met de hele klas vijf dingen te vinden die voor iedereen gelden.

4 Puzzel met je naam

Een opdracht uit het werkboek. Kinderen verzinnen met letters uit hun eigen naam woorden die bij hen passen.

Schrijf uw naam op het bord en bedenk – samen met de kinderen – bij een viertal letters eigenschappen, kenmerken of hobby's die bij u passen. Bijvoorbeeld: 'Ik heet Wouter. Ik houd van rennen. De **r** zit in mijn naam. Ik ben meestal vrolijk, de **o** zit in mijn naam. Ik houd van tennissen, de **t** zit in mijn naam. Ik houd van lesgeven, de **e** zit in mijn naam.'

W o u t e s r
v r l i j k e n n i s v e n e n e n

De kinderen schrijven nu hun (voor)naam met grote letters bij de opdracht *Puzzel met je naam* in het werkboek. Ze bedenken ten minste vier woorden die iets zeggen over henzelf en waarin een letter voorkomt die in hun eigen naam staat. Bij een korte naam kan de achternaam ook worden gebruikt. Kinderen die snel klaar zijn, kunnen nog meer woorden verzinnen met letters uit hun naam.

Bespreek de opdracht op de volgende manier met de hele klas: één kind begint met het noemen van een woord uit zijn naam. Wie heeft er een ander woord voor zichzelf verzonnen met deze letter? Vraag nu een kind om een woord te noemen met een andere letter en herhaal de vraag. Wie heeft er een ander woord met deze letter? Ga zo door, tot iedereen ten minste één woord heeft genoemd uit zijn naam.

Mogelijke vragen

- Welke woorden vond je opvallend?
- Wat voor nieuws heb je gehoord?

Verwerking en afronding

5 Dit ben ik!

Een opdracht uit het werkboek. Kinderen beantwoorden vragen over zichzelf.

Kinderen maken de opdracht *Dit ben ik!* in het werkboek. Ze bespreken hun antwoorden met het kind naast hen. Stel daarna de volgende vragen aan de groep.

Mogelijke vragen

- Wat is er veranderd sinds vorig jaar?
- Van welke dingen houd je nu wel en vorig jaar niet?
- Welke dingen kun je nu wel die je vorig jaar nog niet kon?
- Hoe komt het dat je verandert?
- Kun je ook veranderen door boeken te lezen of films te kijken? Hoe komt dat?

Woordenmonster

Indien gewenst.

Thuiswerk

Zie de opdracht *Puzzel met je naam* in het werkboek.